

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

	СИЛАБУС НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Інклюзія в загальноосвітніх закладах» Ступінь вищої освіти – Бакалавр Спеціальність <u>016 Спеціальна освіта</u> Освітня програма — <u>«Корекційна психопедагогіка та логопедія»</u> Рік навчання <u>2, семестр 4</u> Форма навчання <u>денна</u> Кількість кредитів ЄКТС <u>5</u> Мова викладання <u>українська</u>
Лектор курсу Контактна інформація лектора (e-mail)	Кузава Ірина Борисівна Kuzava.Irina@vnu.edu.ua

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка 016 Спеціальна освіта Корекційна психопедагогіка та логопедія Перший (бакалаврський)	Дисципліна спеціалізації
Кількість годин / кредитів <u>150/5</u>		Рік навчання 2
		Семестр 4
		Лекції <u>40 год.</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні <u>24 год</u> — Лабораторні <u>20 год</u> _____
		Самостійна робота <u>56год.</u>
		Консультації <u>10 год.</u>
		Форма контролю: залік
Мова навчання <i>українська</i>		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові *Кузава Ірина Борисівна*

Науковий ступінь *Доктор педагогічних наук*

Вчене звання *Доцент*

Посада *Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти*

Контактна інформація +38(095) 6062346, Kuzava.Irina@vnu.edu.ua

Дні занять *Середа, четвер*

(<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу.

Силабус з нормативної дисципліни «Інклюзія в загальноосвітніх закладах» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 Спеціальна освіта денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Він визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи інклюзивної освіти», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Навчальна дисципліна «Інклюзія в загальноосвітніх закладах» належить до циклу нормативних дисциплін загальної підготовки освітньої та практичної підготовки бакалаврської освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» зі спеціальності 016 Спеціальна освіта і має за мету надання студентам знань та вмінь організації інклюзії у закладах загальної середньої освіти.

Зміст дисципліни розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері спеціальної освіти, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

З метою контролю ефективності застосування дисципліни передбачається проведення контрольних робіт, тестів, співбесід та вирішення завдань у змодельованих ситуаціях.

2. Пререквізити: Педагогіка загальна та спеціальна, Психологія (загальна та спеціальна), Історія загальної та спеціальної педагогіки, Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта».

3. *Мета навчальної дисципліни* полягає в засвоєнні філософських, нормативно-правових та організаційних основ інклюзивної освіти; здійсненні особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до реалізації інклюзивної моделі освіти в Україні.

4. Завдання дисципліни:

- на основі аналізу провідних концептуально-методологічних підходів сформулювати і систематизувати наукові уявлення студентів про загальні тенденції розвитку інклюзивної освіти у світі та в Україні;
- сформулювати практичні навички і уміння визначати зміст, методи і оптимальні структурно-організаційні форми здійснення професійної діяльності майбутніх корекційних педагогів у закладах з інклюзивним навчанням;
- сформулювати у студентів уявлення про побудову стратегій взаємодії з батьками вихованців з порушеннями психофізичного розвитку та спеціалістами, а також щодо професійно важливих властивостей особистості корекційного педагога;
- виробити навички командної роботи при навчанні та вихованні дітей із особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітніх закладах.

5. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні компетентність проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність до пошуку оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 12. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Володіти базовими загальними знаннями зі спеціальної педагогіки, а також здатність знаходити та працювати з інформацією з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) .

СК 2. Уміння працювати з дітьми, які потребують корекції психофізичного розвитку, а також зі своїми колегами, що полягає у здатності аналізувати складні ситуації щодо їх навчання та розвитку.

СК 3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами

СК 6. Уміння здійснювати диференційований та індивідуальний підхід до дітей з особливими потребами, сприяти корекції відхилень різного типу, розвитку їхніх здібностей і задатків.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК 12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 18. Здатність будувати педагогічні й соціальні стосунки на основі загальнолюдських та національних цінностей; поєднувати сучасну спеціальну та інклюзивну освітню практику з глибоким осмисленням теорій і технологій видатних педагогів, психологів, лікарів, філософів.

Програмні результати навчання

ПРН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

ПРН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

ПРН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

ПРН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

6. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та нормативно-правові засади інклюзивної освіти							
Тема 1. Загальні питання інклюзивної освіти Концептуальні засади процесу інклюзії загальної та спеціальної освіти. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. Діти, що потребують корекції психофізичного розвитку, як суб'єкти інклюзивної освіти. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку.	15	4	2	2	1	6	
Тема 2. Законодавче, нормативно-правове та методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку Аналіз міжнародного законодавства у галузі інклюзивної освіти. Нормативно-правова база щодо організації інклюзивної освіти у закладах загальної освіти України.	15	4	2	2	1	6	
Тема 3. Історія розвитку інклюзивної освіти у психолого-педагогічній науці Загальна характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку. Аналіз досвіду країн Північної Америки, Європи та пострадянського простору щодо розвитку інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.		4	2	2	1	6	

Змістовий модуль 2. Сучасна практика організації інклюзивної освіти в Україні							
Тема 4. Умови організації інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дитини. Дошкілля як початкова ланка впровадження інклюзивної освіти. Аналіз сучасних шляхів впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі початкової школи. Створення в закладі загальної освіти адаптованого корекційно-розвивального середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дітей з психофізичними порушеннями. Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. Специфіка моніторингу індивідуальних досягнень вихованців із психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання. Підготовка педагогічних кадрів для реалізації інклюзивної освіти.	13	4	2	2	1	4	
Тема 5. Особливості організації корекційно-розвивального середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку. Поняття про освітнє, корекційне та інклюзивне середовище. Роль корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. Зміст, структура і роль корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Основні компоненти інклюзивного середовища: безбар'єрне фізичне і психічне середовище, нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу; спеціальні умови навчання і виховання, які необхідні для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку, організаційні, кадрові та культурно-інформаційні		4	2	2	1	4	

ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал; моніторингово-консультативний та корекційно-розвивальний компоненти.							
Тема 6. Роль батьків у інклюзивному процесі. Партнерство між родиною і закладом загальної освіти як необхідна передумова успішної інклюзії. Права батьків. Комунікація з батьками, налагодження стосунків. Погляди батьків на освіту. Приклади справжньої та змістовної праці з батьками.	13	4	2	2	1	4	
Тема 7. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні дитини з особливим потребами. Співробітництво з колегами: вихователями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вихователів та ін. Розуміння роботи та ролі інших фахівців, а також місця вихователя у динамічній системі. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами.	17	4	2	2	1	8	
Тема 8. Оцінювання навчальних досягнень дітей із особливостями психофізичного розвитку. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Складання індивідуального навчального плану. Модифікація та адаптація курикулуму	17	4	2	2	1	8	
ТЕМА 9. Організація професійної діяльності спеціального педагога в умовах інклюзивного навчання. Співробітництво та основні принципи командного підходу. Місце корекційного педагога у структурі професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями.	16	4	4	2	1	5	

Науково-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи ЗЗСО. Професійна готовність спеціального педагога до інклюзивної освіти. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва. Організація професійного співробітництва в інклюзивному дитячому садку. Організація діяльності міждисциплінарної команди фахівців. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивному ЗО. Місце спеціального педагога у структурі професійного співробітництва .							
Тема 10. Корекційно-педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного процесу в закладі загальної середньої освіти . Значення корекційно-педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в інклюзивних ЗДО та ЗЗСО. Завдання і зміст корекційно - педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання. Алгоритм діяльності спеціального педагога в дошкільному і загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням. Створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища. Модель корекційно-педагогічної діяльності спеціального педагога в освітньому просторі загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням.	16	4	4	2	1	5	
Разом		40	24	20	10	56	40
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)							
Модульна контрольна робота							60

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни "Інклюзія в загальноосвітніх закладах " оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Реферативні дослідження, творчі завдання, конспекти презентації, анотації прочитаної додаткової літератури, есе тощо, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з деканатом). Вимоги до студентів залишаються такими ж.

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (з кожної теми віднімається один бал від отриманого).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою. <https://ed.vnu.edu.ua/upload/docs/34/d57a3defea8df2754eb8599a0234845e.pdf>

Формою підсумкового контролю є залік.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки (менше 60 балів), або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік в усній формі. Результати

модульної контрольної роботи скасовуються. Максимальна кількість балів при складанні заліку 60 балів. Якщо студент набирає за результатами поточного і модульного контролю менше 60 балів, залік він складає повторно.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З КУРСУ «ІНКЛЮЗІЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ»

1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійнотермінологічні визначення та основні принципи.
2. Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.
3. Українське законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Характеристика спеціальної освіти в Україні.
5. Загальноосвітні заклади як кадровий та навчально-методичний ресурс інклюзивної освіти.
6. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей в Україні та в розвинених країнах світу.
7. Основні напрями модернізації освітньої галузі.
8. Огляд сучасних українських та міжнародних досліджень у галузі освіти дітей з особливими потребами.
9. Роль батьків у інклюзивному процесі.
10. Партнерство між родиною і школою як необхідна передумова успішної інклюзії. Права батьків.
11. Комунікація з батьками, налагодження стосунків.
12. Погляди батьків на освіту. Приклади справжньої та змістовної праці з батьками.
13. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні дитини з особливими потребами.
14. Співробітництво з колегами: вчителями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вчителів та ін.
15. Розуміння роботи та ролі інших фахівців, а також місця корекційного педагога у динамічній системі.
16. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами.
17. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими потребами.

18. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.
19. Складання індивідуального навчального плану.
20. Модифікація та адаптація курикулуму.
21. Загальна характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
22. Аналіз досвіду країн Північної Америки та Європи щодо розвитку інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
23. Аналіз досвіду країн пострадянського простору щодо розвитку інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
24. Дошкілля як початкова ланка впровадження інклюзивної освіти.
25. Аналіз сучасних шляхів впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі початкової школи.
26. Створення в ЗЗСО адаптованого корекційно-розвивального середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дітей з психофізичними порушеннями.
27. Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку.
28. Специфіка моніторингу індивідуальних досягнень дітей із психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання.
29. Підготовка педагогічних кадрів для реалізації інклюзивної освіти.
30. Поняття про освітнє, корекційне та інклюзивне середовище.
31. Роль корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
32. Зміст, структура і роль корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
33. Основні компоненти інклюзивного середовища: безбар'єрне фізичне і психічне середовище, нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу; спеціальні умови навчання і виховання, які необхідні для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку, організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал; моніторингово-консультативний та корекційно-розвивальний компоненти.
34. Співробітництво з колегами: вихователями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вихователів та ін.
35. Розуміння роботи та ролі інших фахівців, а також місця корекційного педагога у динамічній системі.
36. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами.
37. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним порушеннями.
38. Науково-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи ЗЗСО.
39. Професійна готовність корекційного педагога до інклюзивної освіти.
40. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва.

41. Організація професійного співробітництва в інклюзивному дитячому садку.
42. Організація діяльності міждисциплінарної команди фахівців. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивному ЗДО.
43. Місце корекційного педагога у структурі професійного співробітництва.
44. Значення корекційно-педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в інклюзивних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах.
45. Завдання і зміст корекційно-педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання.
46. Алгоритм діяльності корекційного педагога в дошкільному і загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням.
47. Модель корекційно-педагогічної діяльності корекційного педагога в освітньому просторі дошкільного і загальноосвітнього навчального закладів з інклюзивним навчанням.

УІІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Асистент вчителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю. Н. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського.-К.: ТОВ Видавничий дім „Плеяди”, 2015.-172с.
2. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч-метод. посіб./за ред. А. А. Колупасової. Київ : вид. гр. «А.С.К.», 2012. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання : Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць. 2016. No 7. URL: <http://aqce.com.ua/vypusk-7-t-1-t-2/dmitrijeva-ivkomandna-vzajemodija-fahivciv-u-procesi-individualnogo-suprovodu-ditini-umovah-inkluzivnogo-navchannja.html> (дата звернення: 05.05.2019).
4. Єфімова С. М. Як зробити школу інклюзивною? Досвід проектної діяльності: метод. посіб. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012. 152 с.
5. Інвалідність та суспільство: навч. посіб. / Байда Л., Красюкова – Еннс О. та ін.; під заг. ред. Л. Байди, О. Красюкової-Еннс. Київ : видавн. поліграф. Центр «Київський університет», 2012. 188 с.
6. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: навч-метод. посіб. / Кол. авторів: Патрикеева О. О., та ін./ під заг. ред.. В. І. Шинкаренко. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 110 с.
7. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: навч.метод. посіб. / Кол. упорядників: Патрикеева О. О. та ін./ Під заг. ред. В.І. Шинкаренко. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. 96 с.
8. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; перекл. з англ. Київ.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.190 с.
URL:<http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2015.09.03/2/IndexForInclusion.pdf> (дата звернення:15.05.2019).

9. Інклюзивний клас : асистенти вчителя допомагають учням з особливими освітніми потребами. URL: <https://studway.com.ua/inklyuzivniyklas/> (дата звернення: 15.08.2019).
10. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Тім Лорман, Джоана Блейз, Девід Харві, перекл. з англ., 2013.
11. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинами / Колупаєва А. та ін. Київ : Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 10. С. 1, 20–25.
12. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 236 с.
13. Інклюзія [Електрон. ресурс] : коротка версія фільму. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hnbLzK63-Hcё>
14. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч-метод. посіб. /Сак Т. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011(Серія «Інклюзивна освіта»).
15. Інклюзивна освіта від А до Я: поради для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтак. Київ, 2016. 68 с.
16. Інклюзивна освіта в теорії і практиці діяльності школи / Колупаєва А. та ін.. Київ : Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 7. С. 17–22.
17. Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч-метод. посіб. / Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Київ : вид. гр. «А.С.К.», 2012. 197 с.
18. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія /А. А. Колупаєва. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с. (Інклюзивна освіта). Бібліогр.с. 240–269.
19. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навч-метод. посіб. Київ, 2010. 96 с. (Серія «Інклюзивна освіта»)
20. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912 // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу : http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189.
21. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-384 від 18.05.2012 р. «Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання».
22. Луценко І. В., Найда Ю. М. Диференційоване викладання: реалізація підходу URL:<https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-30566945> (дата звернення: 03.08.2019).
23. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навчметод. посіб. для студ. напряму підг. «Дошкільна освіта». Вид. 2-ге. Київ./ ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. 288 с.
24. Методичні рекомендації «Особливості організації освітнього процесу у закладах освіти з інклюзивною формою навчання»:

URL:<http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2018-02-23-07-43-52/2018-02-23-07-58-53/6740--q-> (дата звернення:13.08.2019).

25. Мінрегіон затвердив нові ДБН «Інклюзивність будівель і споруд». URL: <http://ud.org.ua/novini-ta-podiji/349-minregion-zatverdiv-novi-dbninklyuzivnist-budivel-i-sporud> (дата звернення:07.08.2019).

26. Навчально-методичний посібник «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти : керівництво для тренерів», 2018. 174 с.

27. Нова українська школа : поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017.

28. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта : посіб./ Чорнобой Е., Красюкова-Еннз О.Київ : Паливода А. В., 2012. 32 с.

29. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Навчально-методичний посібник / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Київ : Видавнича група «Атопол», 2018. 100 с.

30. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навч-метод. посіб. / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 28. 2018. 252 с.

31. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

32. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання [Електрон.ресурс] : Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-384 від 18.05.2012 // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу : old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/1287-

33. Основи інклюзивної освіти : Навч. метод. посіб. / МОН молоді спорту України, НАПН України, Ін-т спец. Педагогіки/під заг.ред. А. А. Колупасової. Київ : вид. «А.С.К.», 2012. 308 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

34. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 545 // Кабінет Міністрів України: [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>.

35. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник ІІІ 37. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.